

8. Ζητήματα δεοντολογίας στο δοκίμιο εμπειρικής έρευνας

Ακρίβεια της επιστημονικής γνώσης
Λογοκλοπή
Δικαιώματα των συμμετεχόντων
Πνευματικά δικαιώματα

Βασίλης Παυλόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ
Αθήνα, 2021

Ακρίβεια της επιστημονικής γνώσης

- Δεν χειραγωγούμε και δεν «κατασκευάζουμε» εμπειρικά δεδομένα.
- Δεν παραβιάζουμε τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή στατιστικών τεχνικών, δεν επιβάλλουμε την υποκειμενική ερμηνεία μας στις ποιοτικές αναλύσεις.
- Δεν τροποποιούμε τα περιεχόμενα πινάκων, σχημάτων και πολυμέσων κατά το δοκούν.
- Ενημερώνουμε για τυχόν παροράματα, ακόμα και μετά τη δημοσίευση μιας έρευνας.

Ακρίβεια της επιστημονικής γνώσης

- Παρέχουμε τη δυνατότητα ανοιχτής πρόσβασης στις βάσεις δεδομένων μας με την ανάρτησή τους σε ερευνητικά αποθετήρια (π.χ. Zenodo, OSF, Πέργαμος), αφού βεβαίως ανωνυμοποιήσουμε τα στοιχεία.
- Διευκολύνουμε τρίτους ερευνητές να επιβεβαιώσουν τα ευρήματά μας ή να αναλύσουν ξανά τα δεδομένα μας για να απαντήσουν άλλα ερωτήματα.
- Δημοσιεύουμε τα συμπεράσματά μας με συνεκτικό τρόπο αποφεύγοντας τον κατακερματισμό (με σκοπό την αύξηση του αριθμού των δημοσιεύσεών μας).

Λογοκλοπή X 4

- Ευθεία λογοκλοπή: Αντιγραφή λέξη-προς-λέξη του έργου τρίτου συγγραφέα χωρίς να παραπέμψουμε στην πηγή, έτσι ώστε να οικειοποιηθούμε το έργο του.
- Αυτολογοκλοπή: Υποβάλλουμε μέρος ή το σύνολο της δικής μας εργασίας σε διαφορετικούς αποδέκτες ή σκοπούς.
- Ψηφιδωτή λογοκλοπή: Δανειζόμαστε φράσεις χωρίς τη χρήση εισαγωγικών ή παραλλάσσουμε ελαφρώς το νόημα της πηγής – ακόμα κι αν παραπέμπουμε σε αυτήν!
- Τυχαία λογοκλοπή: Παράλειψη της πηγής ή αντιγραφή φράσεων χωρίς συνειδητή πρόθεση εξαπάτησης.

Πώς να αποφύγετε τη λογοκλοπή

- Παραφράστε! Γράψτε τα νοήματα των πηγών με δικά σας λόγια και στο δικό σας ύφος.
- Παραπέμψτε κατάλληλα. Προσοχή στη διάκριση βασικών και έμμεσων πηγών.
- Μεταφέρετε αυτούσιες φράσεις εντός εισαγωγικών (και παραπέμψτε περιλαμβάνοντας τον αριθμό σελίδας).
- Παραπέμψτε στον εαυτό σας αν χρησιμοποιείτε δικό σας υλικό για διαφορετικούς σκοπούς.
- Συντάξτε πλήρη κατάλογο βιβλιογραφικών αναφορών στο τέλος του δοκιμίου σύμφωνα με τις προδιαγραφές.

Δικαιώματα των συμμετεχόντων

- Εμπιστευτικότητα. Οι ερευνητές πρέπει να προστατεύουν την ανωνυμία των συμμετεχόντων (π.χ. με ψευδώνυμα ή με διαγραφή ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων).
- Σύγκρουση συμφερόντων. Τα οικονομικά, εμπορικά ή άλλα οφέλη από μια δημοσίευση ενδέχεται να αλλοιώσουν την αντικειμενικότητα των ερευνητών. Το ίδιο ισχύει για τις προσωπικές σχέσεις ερευνητών-συμμετεχόντων.
- Διάχυση των ευρημάτων. Οι συμμετέχοντες έχουν δικαίωμα να μάθουν τα πορίσματα της έρευνας σε κατανοητή για τους μη ειδικούς γλώσσα. Επίσης, πρέπει να κατανοούν τη σκοπιμότητα και τη συμβολή της έρευνας.

Πνευματικά δικαιώματα

- Συγγραφικά δικαιώματα: Ποιοι περιλαμβάνονται στον κατάλογο των συγγραφέων μιας εργασίας; Με ποια σειρά;
- Τα πνευματικά δικαιώματα μιας αδημοσίευτης εργασίας ανήκουν στους συγγραφείς.
- Τα πνευματικά δικαιώματα μιας δημοσιευμένης εργασίας ανήκουν στον εκδοτικό οίκο, εκτός αν ορίζεται αλλιώς στο συμβόλαιο.
- Τα ψυχομετρικά εργαλεία ή άλλο υλικό (π.χ. πολυμέσα) έχουν πνευματικά δικαιώματα που πρέπει οι συγγραφείς να διασφαλίσουν για να τα χρησιμοποιήσουν.

Πνευματικά δικαιώματα

- Αναγνώριση των πηγών χρηματοδότησης ή άλλης στήριξης της έρευνας.
- Αναγνώριση της συμβολής τρίτων σε επιμέρους φάσεις (π.χ. συλλογή δεδομένων, φιλολογική επιμέλεια).
- Διασφάλιση των απαραίτητων αδειών: Έγκριση από την επιτροπή δεοντολογίας, ενημερωμένη συγκατάθεση από τους συμμετέχοντες, άδεια πρόσβασης από φορείς...
- Προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των εργασιών υπό κρίση από τους διευθυντές σύνταξης και από τους ανώνυμους κριτές.

Περαιτέρω μελέτη

- American Psychological Association. (2008). Publication practices and responsible authorship. APA.
- British Psychological Society. (2017). Statement of policy on authorship and publication credit. BPS.
- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. (2018). Κώδικας δεοντολογίας και καλής πρακτικής. ΕΚΠΑ.
- Αντωνίου, Σ. (2006). Ηθικές επιταγές και κώδικες δεοντολογίας κατά την διενέργεια ερευνών σε ψυχολογικό πεδίο. *Ηθική*, 2, 68-81. <https://doi.org/10.12681/ethiki.22650>